

Adatbázisok kéz a kézben: az INIS és az Energy Database

A bibliográfiai adatbázisok alkalmazása – minden ellenkező híresztelés ellenére – növekszik. A szakirodalmi információt tartalmazó, elektronikusan kereshető adatbázisok sokat fejlődtek, elsősorban ami felhasználóbarát tulajdonságukat illeti. Külön fejezetet érdemelnek azok az adatbázisok, amelyeket egy-egy nemzetközi szervezetbe tartozó országok decentralizáltan, de egységes módszerrel készítenek, különös figyelmet fordítva a felhasználóbarát szolgáltatásokra. E korszerű adatbázisokra példa az IAEA/INIS és az ETDE/Energy Database.

Az online kereshető bibliográfiai adatbázisok a legtöbb esetben kétféle szervezetben készülnek: az egyik a kormányzati vagy társulati, vagy egyéb nonprofit formáció, a másik a vállalati, profitorientált szervezeti keret. Az elsőben főleg a nagy bibliográfiai adatbázisok működnek, a másodikban készül a business jellegű, faktografikus adatbázisok egy része. Létezik vegyes finanszírozású adatbázis is, de nem ez a jellemző; a bibliográfiai adatbázisok java része bevételt (esetleg) termelő, de nagyrészt egyesületi/kiadói vagy állami támogatással készül.

Minden adatbázis-készítő eljárásnak közös sajátossága, hogy az adatbázisok építése központi irányítással, egy szervezeten belül történik; egy, csak az adatbázis építésével foglalkozó kisebb-nagyobb részleg foglalkozik az építés minden fázisával. E vonatkozásban egészen sajátos helyet foglal el a Nemzetközi Nukleáris Információs Rendszer, az INIS (International Nuclear Information System), valamint a nemzetközi Energia adatbázis (Energy Database). Az előbbi az ENSZ szakosított szervezete, a Nemzetközi Atomenergia Ügynökség (IAEA = International Atomic Energy Agency), az utóbbit az Energiaügyi Adatcsere nevű intézmény (ETDE = Energy Technology Data Exchange) koordinálja, amely az OECD-országok Nemzetközi Energiaügynöksége (IEA = International Energy Agency) keretében működik. A rend kedvéért felsorolt sok angol nevű szervezet, rendszer és intézménynév után a következőkben csak az INIS-re (nukleáris adatbázis) és az ETDE-re, illetve az Energia adatbázisra fogunk hivatkozni.

A közös vonások

Nem véletlenül írtuk két mondatnál fentebb a „koordinálja” szót. Ugyanis ellentétben a nagy bib-

liográfiai adatbázisok java részével, az INIS és ETDE adatbázisa nem központilag készül, hanem a két nemzetközi szervezet tagországai decentralizáltan, saját hazájukban állítják elő a rekordokat az illető országban publikált szakirodalomból. Minden országban működik egy vagy két (INIS, ETDE) Liaison Officer (összekötő), aki felelős a saját országában publikált, a két adatbázis gyűjtőkörébe (scope) eső szakirodalmi dokumentumok gyűjtéséért és feldolgozásáért. Az INIS-hez 101 tagország és 17 nemzetközi szervezet, az ETDE-hez 20 tagország tartozik (az utóbbiak az előzőnek is tagjai). Ebben a minőségében nemcsak az input-szolgáltatás tartozik a nemzeti összekötő hatáskörébe, hanem kötelessége és joga az adatbázis információinak szolgáltatása, terjesztése, értékesítése a határokon belül.

Mindkét adatbázisnak van egy-egy központi szervezete. Az INIS-nek Bécsben, a Nemzetközi Atomenergia Ügynökség (IAEA) keretében működő Titkárság, az ETDE-nek az amerikai Oak Ridge-ben (Tennessee állam) székelő Üzemeltető Ügynök (OA = Operating Agent) a koordinátora. Az INIS Titkárság és az ETDE OA feladata a tagországok inputkészítésének egységes irányítása (oktatás, segédletek kiadása és karbantartása, kapcsolattartás az összekötőkkel stb.), a tagországokból periodikusan érkező input összegyűjtése és egységes állománnyá alakítása, az adatbázis frissítése, az output termékek kiadása és megküldése a tagországoknak, az adatbázis-készítés és a szolgáltatások fejlesztése stb. Munkájukat tanácsadók, technikai bizottságok és külső megbízottak segítik, saját költségvetésük van. Évenként egyszer összeül az INIS, illetve az ETDE legmagasabb fóruma, az INIS-összekötők tanácskozási, valamint az ETDE végrehajtó bizottsági ülése. Mindkettőben az összes tagország összekötői és a Titkárság, illetve az OA munkatársai vesznek

részt. Ezeknek az összejöveteleknek legfontosabb rendeltetése az elmúlt év értékelése, az adatbázis(ok) státuszának és fejlesztésének, információs politikájának és egyéb aktuális ügyeinek megvitatása, az elkövetkező időszakokra javasolt változások jóváhagyása vagy elvetése stb. Az INIS értekezleteire évenként váltakozva Bécsben és egy tagországban, az ETDE tanácskozásaira valamelyik tagországban kerül sor.

Az informatikai részleteket illetően mindkét adatbázis igen jól kézben van tartva. Rendkívül gondos, aprólékos koordináció szükséges ahhoz, hogy ilyen multinacionális alapokon egységes adatbázis jöjjön létre, legalább olyan minőségben, mint a centralizált adatbázisok készítőinél. Az INIS Titkárság és az ETDE OA kitűnő dokumentációval látja el a tagországok INIS és/vagy ETDE nemzeti központjait, nagyon precíz szabályok szerint folyik a primer dokumentumok feldolgozása a tagországokban. A dokumentációk közé tartoznak a katalogizálási szabályokkal foglalkozó kiadványok, a tartalmi feltárás módszertani útmutatója, az INIS és az ETDE teaurusza, osztályozási rendszere stb. A két rendszer rekordjainak bibliográfiai leírása közös eljárással történik (ún. deskriptív katalogizálási szabályok), teauruszuk hasonló, osztályozási kategóriáik eltérőek.

Az egyenletes feldolgozási metodika elősegítésére sok tanfolyamot tartanak az inputkészítésről,

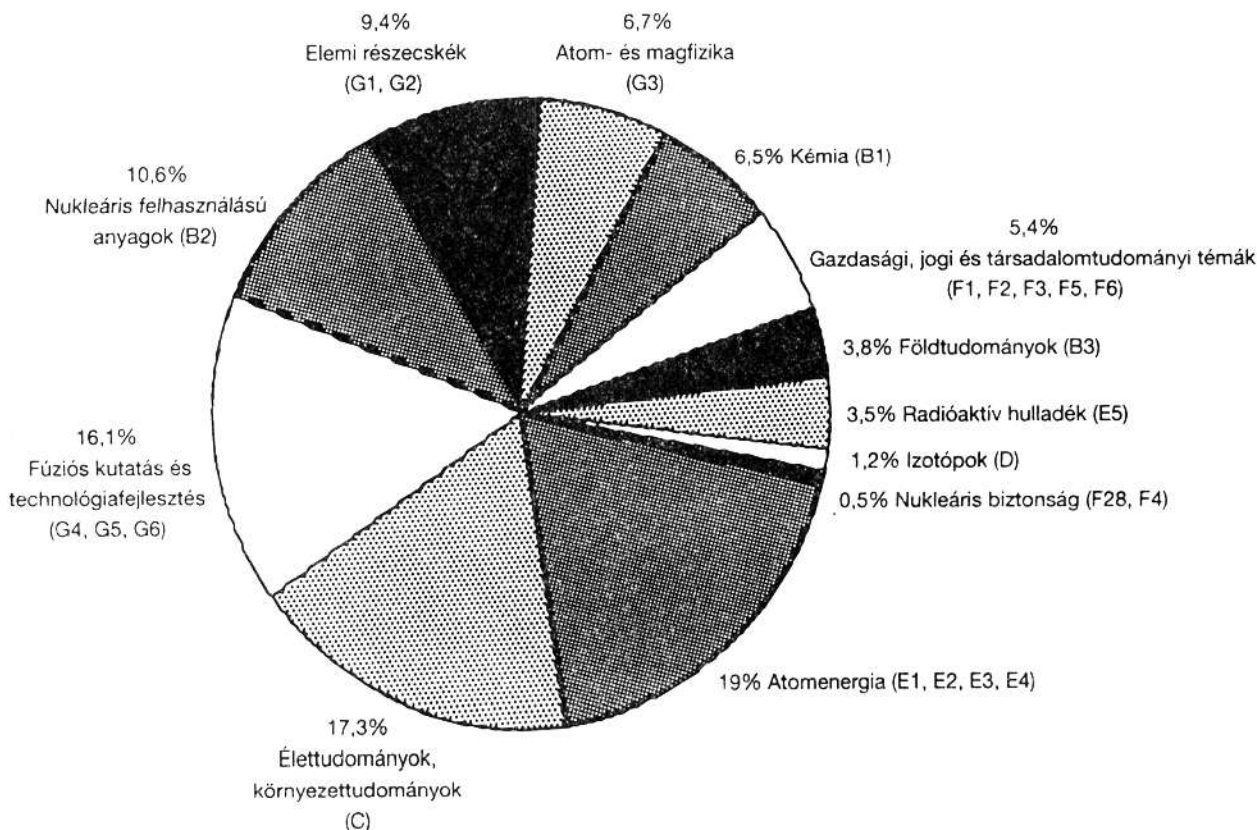
számos számítógépes és nyomtatott oktatási anyag áll rendelkezésre. Az inputkészítést segíti a FIBRE nevű programcsomag, amelyet minden INIS és ETDE tagország megkap.

Az adatbázisok rövid ismertetése

INIS

Az INIS adatbázis gyűjtőkörébe tartozik a nukleáris tudományok és technika valamennyi területe, alkalmazása, legyen az kémia, fizika, földtudomány, technika, mérés-technika, automatika, elektronika, élettudomány, ipar, energetika stb. vonatkozású. Ilyen értelemben az INIS ún. misszióra orientált adatbázis, ami annyit jelent, hogy minden tudományos diszciplína és műszaki szakterület nukleáris vetületét tartalmazza. Más szóval: a kémia, orvostudomány, fizika, biológia stb. diszciplínára orientált adatbázisok által is feldolgozott primer szakirodalmat az INIS is magában foglalja, ha a közlemény nukleáris vonatkozású. Lehetne ezért keresztmetszeti adatbázisnak, vagy akár interdiszciplináris adatbázisnak is nevezni.

Az adatbázis 1997. évi 80 756 rekordjának szakterületi megoszlását szemlélteti az 1. ábra. A feldolgozott dokumentumtípusok szerinti eloszlást a 2. ábra mutatja. A 3. ábrán láthatjuk az INIS 101

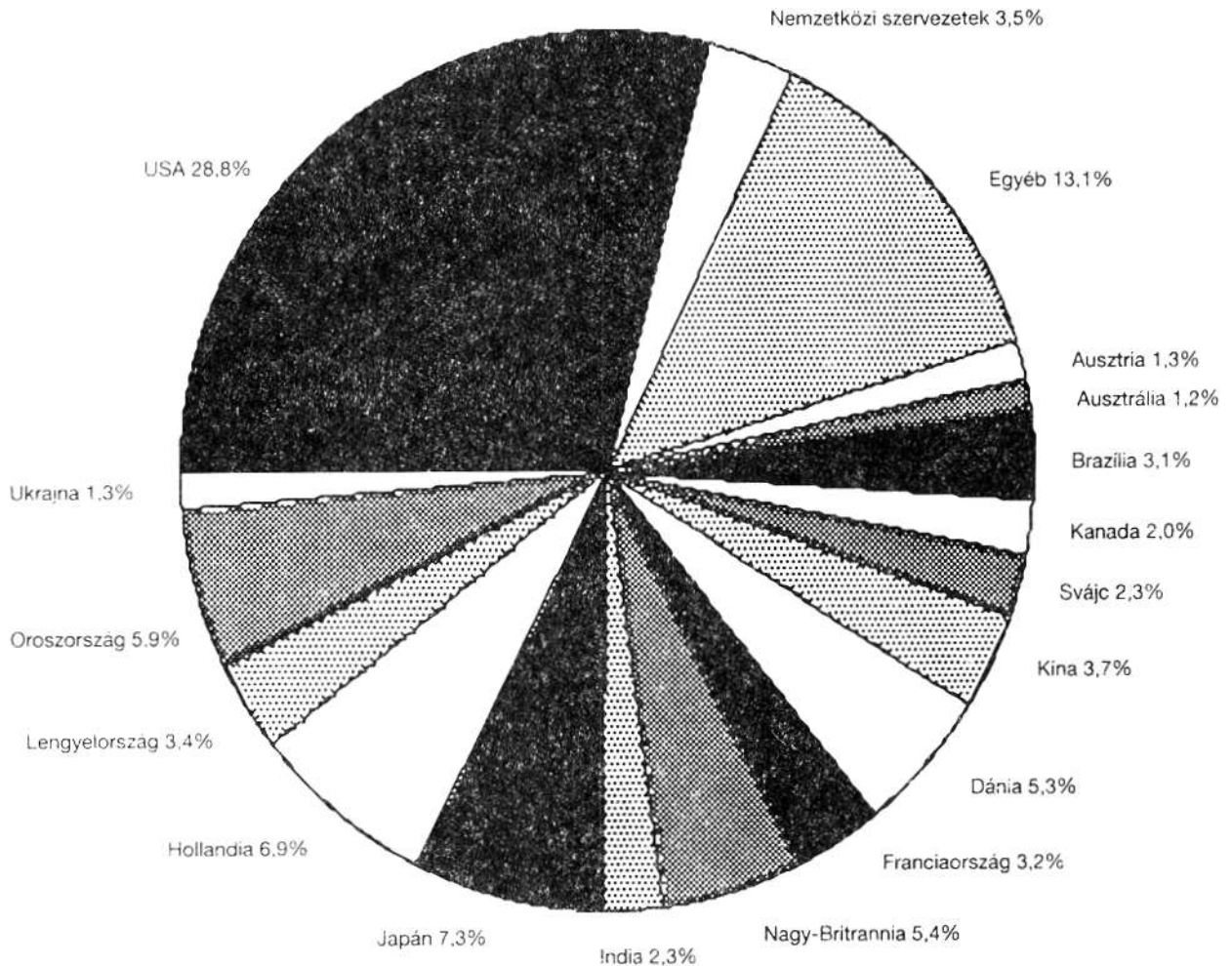
1. ábra Az INIS adatbázis inputja szakterületek szerint. Az 1997. évi 28. kötet adatai (összes rekord: 80 765 – zárójelben az INIS kategóriák osztályai)

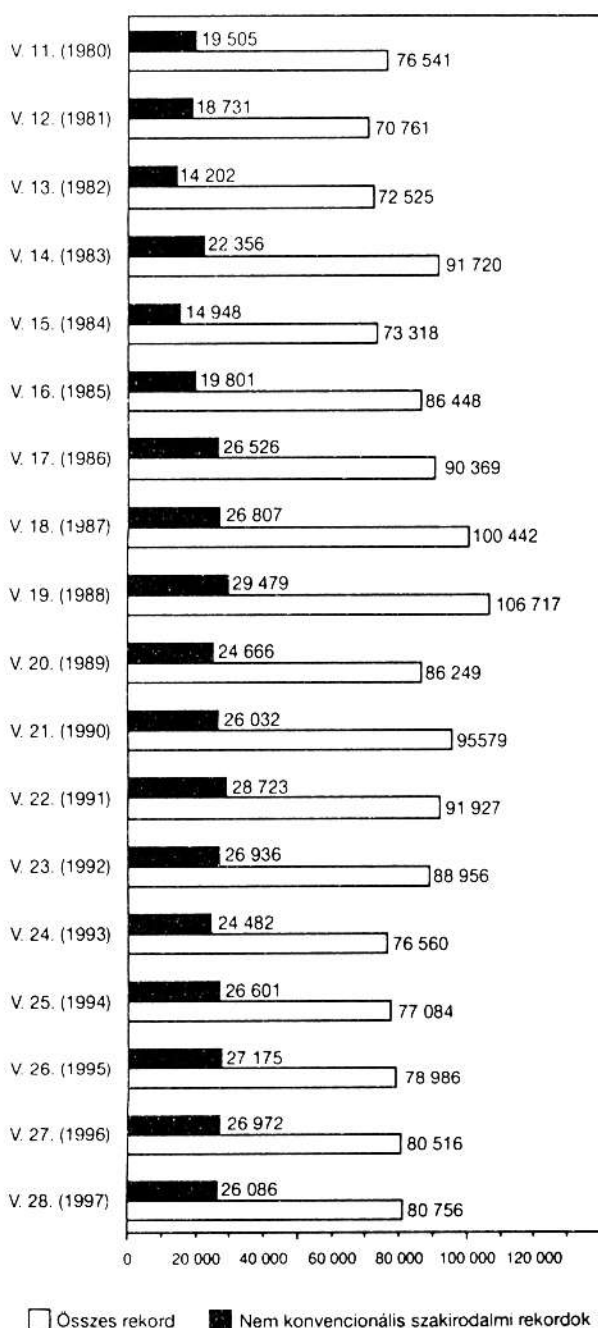
2. ábra Az INIS adatbázis inputja dokumentumtípusok szerint. Az 1997. évi 28. kötet adatai

tagországnak és 17 nemzetközi szervezet inputjának mennyiségi eloszlását beküldő országoként 1997-ben (Magyarország az évi rendszeres 700-900 tétel alapján az „Egyéb” kategóriába került, lásd lejjebb). Sajnos, sok tagország (mintegy 20%) egyáltalán nem küld inputot, vagy alig néhány tételt küld.

Az INIS adatbázis erőssége, hogy igyekszik a teljes nukleáris információs bázist lefedni, a világon bárhol is keletkezett a dokumentum. Ezért a publikált szakirodalom mellett a nem konvencionális szakirodalom adatbázisba való bevitelére különös figyelmet fordítanak az inputkészítők és a bécsi Titkárság. Olyannyira, hogy az ilyen „szürke irodalmat” a tagországoknak teljes szöveggént is be kell küldeniük a bécsi központba, ahol a felhasználók azt kérésre – csekély térítés ellenében – megkapják. A nem konvencionális szakirodalom és a teljes input mennyiségének alakulását mutatja a 4. ábra 1980-tól 1997-ig.

3. ábra Az INIS adatbázis inputja beküldő tagországok szerint. Az 1997. évi 28. kötet adatai

4. ábra Az INIS adatbázis hagyományos és nem konvencionális (szürke) szakirodalmának megoszlása 1980. (11. kötet) és 1997. (28. kötet) között

A primer dokumentumok decentralizált feldolgozásával készül az adatbázis inputja a nemzeti központokban, kivéve a nemzetközi szervezetek egy részét, amelyek inputját a Titkárságon készítik. Az inputkészítés fázisai:

➤ **Szakirodalmi dokumentumok beszerzése.** Az országhatárokon belül keletkezett valamennyi dokumentumnak – beleértve a nem konvencionális dokumentumokat is – el kell jutnia a nemzeti központba.

- **Válogatás, szelektálás.** Az INIS gyűjtőkörébe eső, és érdemleges információt tartalmazó primer dokumentumokat ki kell válogatni, függetlenül a dokumentum típusától.
- **Deszkriptív katalogizálás.** A dokumentumokat szigorú, precíz szabályok szerint kell minősíteni típus szerint, alakilag feldolgozni, a munkalapon levő adatmezőket kitölteni. Ehhez nagy segítséget jelent újabban a FIBRE program.
- **Tartalmi feltárás (subject analysis).** Megfelelő műszaki/tudományos szakemberek indexelik a dokumentumokat tartalmuk szerint, vagyis az egyes dokumentumokhoz az INIS tezauruszból deszkriptorokat, és az osztályozási rendszer szerinti kategóriá(ka)t rendelnek hozzá (1997-ig a deszkriptorok közül kijelölték a fődeszkriptorokat is, ez azóta megszűnt). Ebben is segít a FIBRE program.
- **Kivonatkészítés.** Jól meghatározott szabályok szerint a feldolgozó szakembereknek angol nyelvű informatív referátumot kell készíteniük a dokumentumokról (hacsak nem rövid közleményről van szó, amelynek teljes szövege kerül be az adatbázisba).
- **Leírás.** Az előző fázisokban előkészített adatokat az INIS rekordformátumok szerint (a FIBRE program vezetésével) be kell vinni az inputálományba.
- **Ellenőrzések, javítások.** Mind a tartalmi, mind a katalogizálási feltárás minden elemét összeolvasással, illetve lektorálással ellenőrizni, javítani kell.
- A kész állományt (amely tetszés szerinti számú rekordot tartalmazhat) *Bécsbe* kell *továbbítani*, lehetőleg elektronikus úton. 59 tagország e-mailen küldi az inputot, 24 tagország disketten, postai úton. Minél gyakoribb a beküldés, annál kisebb az időkésés.

Az inputból a Titkárságon összeállítják az adatbázis periodikus növekményeit (immár hetenként frissítik). Az adatbázisból a következő output termékek állnak a felhasználók rendelkezésére:

- **Nyomtatott Atomindex és kumulált indexei.** A kéthetenként kiadott referálólap 28. kötete volt az utolsó, kiadása 1997. december 16-ával lezárult. Visszamenőleges keresésre használható.
- Az *Atomindex* anyaga az *Interneten*, FTP szerveren keresztül. Havonta kétszer az e-maillel rendelkező összekötők számítógépükön olvashatják az INIS Atomindex ASCII állományait, ISO-2709 formátumban, ahonnan szabadon letölthetik és terjeszthetik – országon belül – az adatbázis frissítéseit. Ugyancsak az Interneten továbbítják az Atomindex kumulált mutatóit is.
- **INIS CD-ROM.** Az adatbázis teljes anyaga a negyedévenként publikált CD-ROM kiadványokban megtalálható. Minden negyedévi szám tartalmazza az előző év és a tárgyév addigi

teljes anyagát. Az INIS-összekötők ingyenes sorozatot kapnak ebből. Ezenkívül – adatbázis-tulajdonosként – országhatáron belül értékesíthetik a CD-ROM sorozatokat előfizetőknek (a Titkárságnak kell átutalni az előállítási díjat). 1997-ben világszerte összesen 145 felhasználó fizetett elő a CD-ROM sorozatra.

- *Online hozzáférés.* 1997 végéig a bécsi központból az INIS adatbázis online kereshető volt a STAIRS keresőrendszerrel. 1998-ban a BASIS-Plus rendszerre tértek át, amelynek e sorok írása közben folyik a tesztelése, ingyenes gyakorlása. Az üzemszerű online keresés – díj ellenében – 1998 szeptemberében indul.
- Végül fontos output termék a nem *konvencionális szakirodalom teljes szövegének* szolgáltatása. Eddig ez mikrofilmlapon történt, újabban CD-ROM hordozón. Az új szolgáltatást hamarosan nemcsak ASCII formátumú szövegfájlként, hanem képállományként is terjesztik. Utóbbival jelenleg folynak a kísérletek: 1997-ben 2825 reportról készült képadathordozó, amelyet 15 CD-ROM-on terjesztettek.

Az INIS adatbázis kétmilliomodik rekordja 1997 októberében jelent meg az adatbázisban, amely 1975-ig kereshető visszamenőlegesen. Az INIS honlapjának címe az Interneten: <http://www.iaea.or.at/inis/inis.htm>

ETDE

Az ETDE 1987-ben jött létre az IEA információs szervezeteként. Az Energia adatbázis létesítése és fenntartása az elsődleges célja. Az USA Energiaügyi Minisztériumában készített adatbázis 1974–1986-ban bevitt 2 millió rekordját 1987-ben veszi át az ETDE. Ugyanebben az évben a szervezetet létesítő 12 ország további 120 000 rekorddal bővíti a visszamenőleges állományt. 1988-ban már 200 000 új rekordot visznek be, 1997-ben a rekordok teljes száma meghaladja a 3,6 milliót. Az adatbázis témái a következők:

- energiapolitika, tervezés, szervezés;
- energiatakarékosság, energia-hatásfok;
- energiagazdaság, költségek, gazdálkodás;
- energiatárolás, -felhasználás;
- erőművek;
- fosszilis energiahordozók;
- atomenergia (fúziós és hasadási reaktorok);
- megújuló energiaforrások;
- környezetvédelem és technika;
- műszaki tudomány, technológia és anyagtudomány energetikai vonatkozásai;
- számítástechnika, elektronika, mérések, irányítástechnika az energetikában;
- fizikai, kémiai és geológiai alapok;
- új energiarendszerek;
- globális klíma;
- biztonsági, jogi stb. vonatkozások.

A rekordok ETDE-szakterület szerinti megoszlását mutatja az 5. ábra.

Az ETDE 20 tagországa és a nem ETDE országok inputjának megoszlása látható a 6. ábrán.

Az 1. táblázat mutatja az 1997–98-as pénzügyi év inputszámát tagországok szerint.

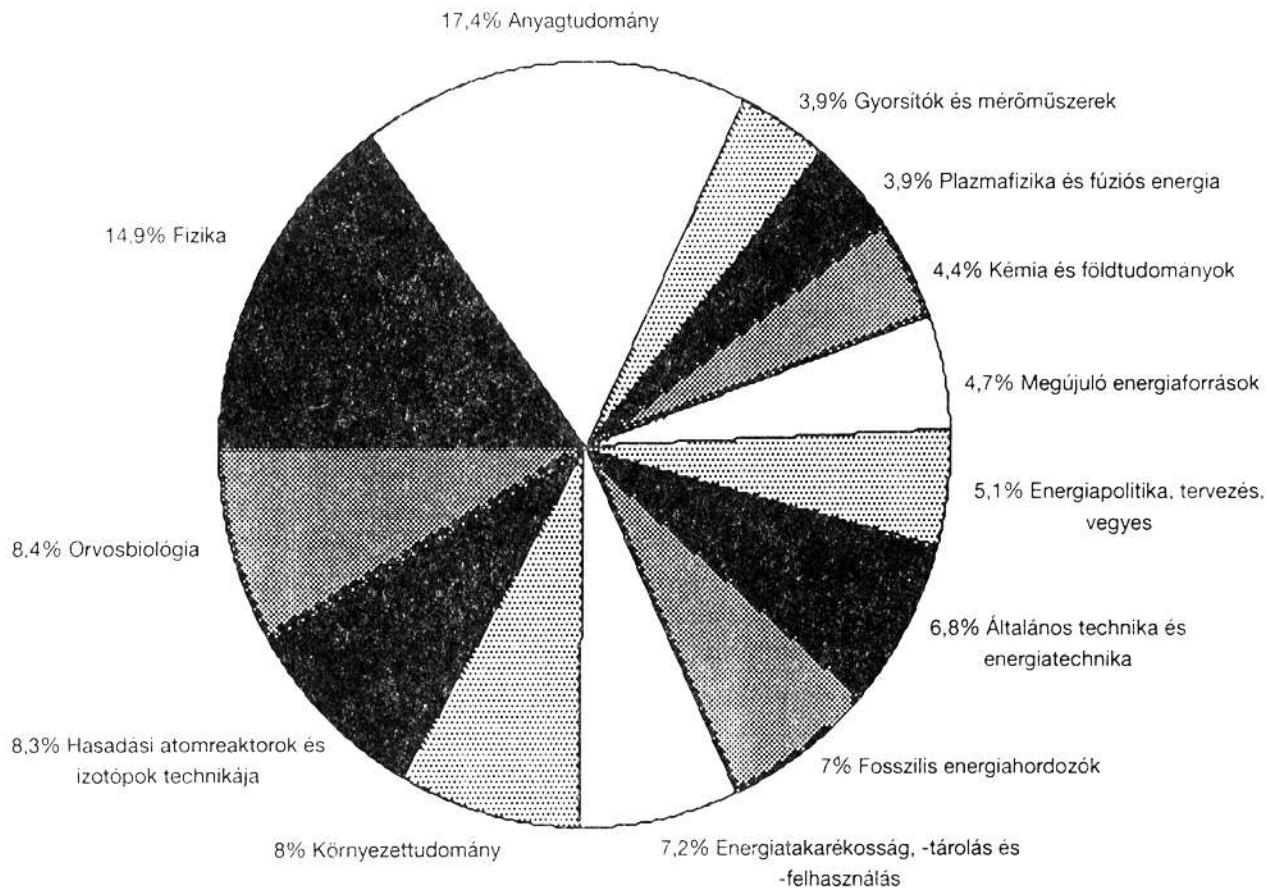
A nem tagországok inputja az INIS adatbázisból és az IEA Coal Research adatbázisból származik. Az INIS adatbázist ugyanis az ETDE Energy Database teljes egészében magában foglalja, vagyis ez utóbbi adatbázis nukleáris része maga az INIS adatbázis; jogos tehát a „kéz a kézben” kitétel a két adatbázis vonatkozásában. Az Energy Database kiegészül az IEA Szénkutató Intézetéből átvett rekordokkal is. Ebből az következik, hogy az Energy Database-nek INIS-en kívüli részei csak a *hagyományos* energiahordozókkal, energiatermeléssel, erőművekkel, technológiákkal, környezeti hatásokkal és energiapolitikai aspektusokkal foglalkoznak, valamint tartalmazzák az *új és megújuló* energiaforrások, az ezekre alapozott energiatermelés és technika szakirodalmát.

A tagországok inputszolgáltatásra kötelezettek az ország energiatárgyú közleményeiből. Az input feldolgozása teljesen hasonló az INIS-éhez, beleértve a nem konvencionális dokumentumok beküldését is. A különbség az osztályozási rendszerben van, ami természetes, mert az energia adatbázis gyűjtőköre eltér az INIS gyűjtőkörétől: sok energiafészeség tartozik bele, de nem foglalkozik az egyéb természettudományos nukleáris vonatkozásokkal (élettudományok, kémia, fizika stb.), ami az INIS-ben nyilván benne van. A két rendszer tezaurusza is kissé eltérő; az ETDE tezaurusz bővebb, mint az INIS-é: tartalmazza az INIS gyűjtőkörébe nem tartozó energiatárgyú deszkriptorokat is. Az inputot a tagországok többnyire e-mailen küldik Oak Ridge-be.

Az ETDE Energy Database output szolgáltatásai a következők:

- Online keresés:
 - a Knight-Ridder DIALOG szolgáltatása: Energy Science and Technology nevű (103-as) fájl,
 - az STN International szolgáltatása: Energy nevű adatbázis.
- CD-ROM termék:
 - SilverPlatter: The ETDE Energy Database,
 - DIALOG OnDISC: ETDE Energy Database.

Mindkét output forma *csak a tagországok számára férhető hozzá*, tehát az adatbázis használata korlátozott. Ennek oka az, hogy az ETDE-tagság díjhoz kötött: egy évi tagdíj 10 000 USD + az ország energiaipari kutatásával arányos járulékos összeg. Ez utóbbi 1445 USD (Brazília, Dánia) és 115 855 USD (Japán, USA) között változó összeg. Ez a bevétel szolgál az adatbázis input rekordjai feldolgozásának, az adatbázis építésének, a prog-

5. ábra Az ETDE Energia adatbázis inputja szakterületek szerint az 1997–98-as pénzügyi évben (az INIS adatbázis rekordjaival együtt)

ram fenntartásának, a segédletek kiadásának, a marketing és oktatás, valamint az adminisztráció költségeinek fedezésére. (Az INIS esetében mindent az IAEA fedezi.) A keresés költségeit az online szolgáltatók saját díjszabásuk szerint állapítják meg, a CD-ROM kiadványok a SilverPlatter és a DIALOG árjegyzékén szerepelnek; egy ingyenes példányt kap a tagország ETDE-összekötője.

Az ETDE-csatlakozást a kormánynak kell kérnie az IEA-tól, majd az ETDE Végrehajtó Bizottsága hagyja jóvá a felvételi kérelmet. A tagországok joga az adatbázis elektronikus keresése (online és/vagy CD-ROM-ról), és az információ szabad terjesztése országhatáron belül. Az ETDE hozzáférése a weben: <http://www.etde.org>

Magyarország részvétele

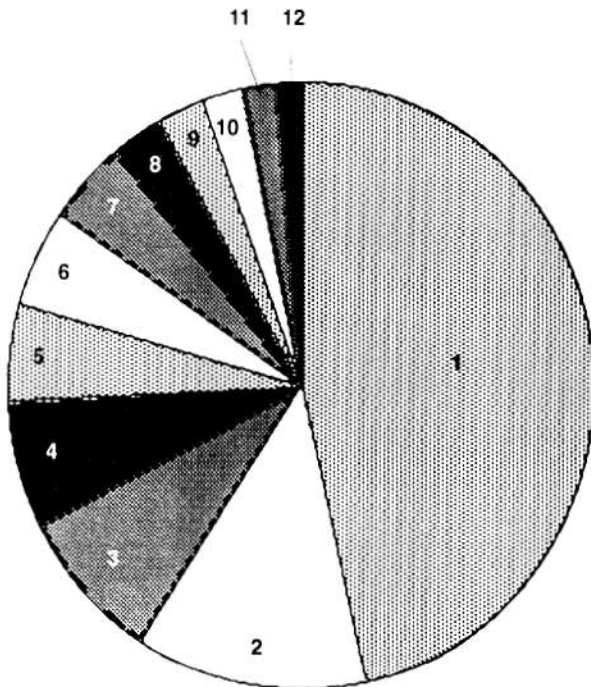
Magyarország az INIS-nek megalakulása, 1970 óta tagja. A magyar kormány az Országos Atomenergia Bizottságon keresztül – mint az IAEA magyarországi képviselője – nevezi ki a mindenkori INIS-összekötőt, és tartja a hivatalos kapcsolatot az IAEA minden részlegével, így az INIS-szel is.

Az OAB az Országos Műszaki Információs Központ és Könyvtár (OMIKK) bízta meg az INIS magyar nemzeti központjának megszervezésével és fenntartásával, így az input és output tevékenység ellátásával. 1982-ig az OAB részt vállalt az INIS input költségeiből, azóta a költségeket teljes egészében az OMIKK fedezi. A 80-as évek végéig a költségek egy részét a nukleáris információk értékesítése fedezte, az utóbbi tíz évben azonban a nukleáris K+F hanyatlásával arányosan csökkent az információk iránti kereslet.

A magyar input mennyisége az utóbbi években így alakult:

Év	INIS input tételek száma
1993	1038
1994	669
1995	850
1996	798
1997	817

A 80-as években rendszeresen az „ezresek klubjának” tagja voltunk, ekkor „nagy input ország-nak” számítottunk, most a „közepes” mezőnyben vagyunk. Volt év, amikor 11.-ek voltunk a nemzetközi mezőnyben. 1996-ban 16.-ak voltunk, jelenleg a 19. helyen állunk. Ezzel tavaly megelőztük

1. USA	46,4%
2. Nem ETDE input*	12,8%
3. Japán	8,4%
4. Németország	6,6%
5. Egyéb**	5,3%
6. Egyesült Királyság	5,2%
7. Hollandia	4,5%
8. Kanada	2,8%
9. Svájc	2,4%
10. Brazília	2,4%
11. Franciaország	1,9%
12. Lengyelország	1,3%

* Az IAEA/INIS adatbázis központjából és az IEA Szénkutató Intézettől származó rekordok.

** A 1,2%-nál kisebb inputot termelő tagországok: Ausztrália, Belgium, Dánia, Finnország, Koreai Köztársaság, Mexikó (1997-től), Norvégia, Olaszország, Spanyolország, Svédország.

6. ábra Az ETDE Energia adatbázis inputja beküldő tagországok és más szervezetek szerint

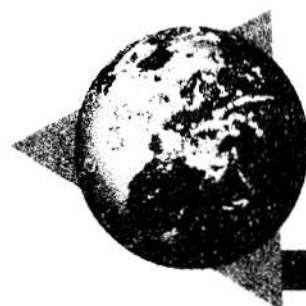
1. táblázat

Az ETDE Energia adatbázis inputja országok szerint az 1997–98-as pénzügyi évben (1997. szeptembertől 1998. júniusig)

	1997. szeptember– december	1998. január–március	1998. április–június	Összesen
Ausztrália	311	408	417	1 136
Belgium	62	0	1	63
Brazília	1 463	562	946	2 971
Kanada	1 256	627	1 368	3 251
Dánia	260	208	310	778
Finnország	188	118	355	661
Franciaország	910	1 268	1 197	3 375
Németország	2 624	3 165	3 354	9 143
Olaszország	329	178	207	714
Japán	1 592	1 047	6 122	8 761
Koreai Köztársaság	224	216	688	1 128
Mexikó*	0	1	41	42
Hollandia	1 441	1 029	2 226	4 696
Norvégia	215	69	189	473
Lengyelország	836	143	864	1 843
Spanyolország	164	125	84	373
Svédország	384	90	330	804
Svájc	1 160	1 399	1 478	4 037
Egyesült Királyság	1 673	1 037	1 826	4 536
Egyesült Államok	12 298	10 121	6 120	28 539
Nem tagország**	5 791	956	6 196	12 943
Összesen	33 181	22 767	34 319	90 267

* Új tagország 1997. július 1-je óta.

** Az IAEA/INIS adatbázisból és az IEA Szénkutató Intézettől származó rekordok.

ETDE *Update*

IEA Energy Technology Data Exchange

Vol. 98, No. 1

Highlights

*Madrid Executive
Committee Meeting*
2

*Record Redesign
Study Update*
2

*Expanding the
Exchange*
3

*New Contracting
Party for Australia*
3

News from Members
4

New Delegates
6

News from the OA
7

Upcoming Events
8

*From the
Energy Database*
9

Hungary Closer to ETDE Membership

Hungary reports significant progress in their move toward ETDE membership. In late January, Peter Roboz, National Technical Information Centre and Library, informed the Operating Agent (OA) that funds will likely be available for Hungary to join the Exchange. The Operating Agent and Chair are working with Mr. Roboz to determine Hungary's contribution level. Once that has been identified, the Executive Committee will be asked to consider the membership and, if approved, offer an official invitation for Hungary to join the Exchange. The Executive Committee could make that decision by written procedure or at the April Executive Committee meeting in Madrid. The Hungarian Government is working on the required letter to the IEA Director that would designate the official Contracting Party as well as the primary and alternate delegates.

The following paragraphs provide a brief overview of Hungary's energy infrastructure. This information was derived from the IEA publication *Energy Policies of IEA Countries: 1997 Review*.

The Ministry of Industry, Trade and Tourism is responsible for developing Hungary's energy policy. As part of its program to change to a market-driven economy, Hungary has begun privatizing its energy sector. In addition, price reform has been instituted so that prices charged for electricity and natural gas cover supply costs.

A major objective of Hungary's energy policy is diversifying energy supplies and eliminating import dependence on the former Soviet Union. To that end, a gas pipeline between Hungary and Austria was completed in 1996, linking Hungary with the western European gas grid. The Hungarian electricity grid has also been interconnected with the UCPTIE, the transmission network of western Europe. These recent efforts are in addition to the Adria pipeline (completed in the 1970s) which connects Hungary with an Adriatic seaport to import oil from the Middle East.

Hungary is the newest member of the IEA, having joined in June 1997. Hungary ratified the Framework Convention on Climate Change in February 1994.

IEA Energy Technology Data Exchange, a programme of the International Energy Agency

számos, Magyarországgal összemérhető, de sok nálunk nagyobb nemzet inputját is (pl. Olaszországot, Spanyolországot, Belgiumot, a Cseh Köztársaságot stb.), de lemaradtunk Ausztria, Hollandia, Lengyelország, India stb. mögött. Magyarország fő „terméke” az INIS-ben a *Journal of Radioanalytical and Nuclear Chemistry* c., az Akadémiai Kiadó és az Elsevier Science B. V. gondozásában kiadott folyóirat két sorozata, amelyek magfolyóiratoknak (core journals) számítanak, valamennyi közleményüket feldolgozzák. Mellettük valamennyi magyar kiadású folyóirat figyeléséből származó szórt irodalmat, néhány hazai kongresszus közleményeit (ha hazánkban publikálták), az ATOMKI évenként kiadott közleményeit, KFKI-reportokat és egyéb primer irodalmat dolgozunk fel. Az input csökkenésének fő oka számos nukleáris folyóirat megszűnése (pl. *Izotóptechnika*, a *Paksi Atomerőmű közleményei*), valamint a nemzetközi nukleáris konferenciák számának csökkenése magyar területen, illetve a konferenciaközlemények hazai kiadásának csaknem teljes elmaradása.

Az OMIKK-ban végzett input tevékenység tekintetében nincs mit szégyellnünk, viszont drasztikus csökkenés tapasztalható az információszolgáltatásban. Az évekkel korábban végzett mintegy tucatnyi online kereséssel szemben ma ezek száma nulla. Számos SDI profilt futtattunk a bécsi adatbázisból, ma alig néhány van, azok is CD-ROM-ból. Igaz, tavaly az OMIKK-nál 70 INIS CD-ROM keresést regisztráltunk, további 3 CD-ROM sorozatot rendelnek meg más hazai szervezetek, az ottani felhasználókat nem ismerjük. Az *Atomindex* referálólap-sorozat 1997. évi megszűnése előtt 7 sorozat járt Magyarországra. Mindez azt mutatja, hogy elég csekély az igény nálunk a műszaki és tudományos információk iránt, ami nem csak a nukleáris szakterületeken érzékelhető.

A magyar INIS központ az adatbázis és a rendszer számos fejlesztési projektjében vett részt. 1980–81-ben bekapcsolódtunk az oktatási csomag összeállításába, az adatbázis-fejlesztés 1984–85-ös GRINO projektjébe, kutatást folytattunk a szabalmi dokumentumok használatáról, a rendszert ismertető és reklámozó videofilmeket készítettünk magyar filmes szakemberekkel, számos tanácsadó bizottságba hívtak meg bennünket stb. Magyarország nagyságánál fontosabb szerepet töltött be a rendszer továbbfejlesztésében, és elismerést szerzett az „INIS-családban”.

Valószínű azonban, hogy az Energy Database szakterületein nagyobb lenne a szakirodalmi kereslet. Ezért az OMIKK-ban tervbe vettük, hogy ETDE-tagságunk megvalósulása után nagyszabá-

sú akciót indítunk a hazai energetikai szervezetek körében SDI (témafigyelés) megrendelések toborzása érdekében, ami az Energy CD-ROM-számokon alapulna. Ehhez azonban el kell jutnunk az ETDE-tagságig.

Az OMIKK már 1995-ben kezdeményezte belépésünket az ETDE-be, azonban a szükséges tagsági díjat nem tudta előteremteni. Az ország OECD-be és az IEA-ba való belépése (1997) újabb lökést adott megújított tagfelvételi kérésünknek. A szponzorálás kérdése eddig megoldatlan. E sorok írása idején a magyar kormány még nem járult hozzá az egyezmény megkötéséhez, amit még az IEA és ETDE legfelsőbb szerveinek is jóvá kell hagyniuk. Ott örömmel üdvözlőnk hazánkat, mint az ETDE 21. tagországát. Ezt igazolja az *ETDE-hírlevél* 1998. évi 1. száma, amely vezércikkében szól Magyarország tagságának előkészületeiről (lásd 7. ábra). Hazánk részvételi díja a 10 000 USD felett 1-2 ezer USD lenne (sajnos vagy szerencsére?), ehhez járulna az OMIKK inputkészítési költsége, vagyis évente kb. 4-5 millió forintba kerülne az ETDE-tagság.

Az ország gazdasága számára hasznos lenne az Energy Database információihoz való hozzáférés. Becslésünk szerint a CD-ROM sorozatból teljesített témafigyelésre legalább száz profilra tudnánk megrendelőket találni, ha a profilok árát néhány ezer Ft-os szinten tudnánk tartani, ami feltétlenül csökkenti a ráfordításokat (de semmiképp nem váltaná ki az egyéb forrásokat). Az sem közömbös, hogy az adatbázisban való nemzetközi megjelenésünk propagandát jelent hazai K+F tevékenységünknek, intézményeinknek, szakembereinknek. A nukleáris témakon kívüli energetikai szakterületeken sokkal több publikációt remélünk magyar szerzők tollából, mint az INIS-ben, ugyanis számos energiaipari célfolyóiratunk van, és sok szórt irodalmat találunk más folyóiratokban, továbbá a kongresszusok (kiadványok) száma is nagyobb. Várakozásunk szerint az Energy Database hazai inputja mintegy 1000 tétel lenne évenként, ami nagy feladatot ró az OMIKK kibővített INIS/ETDE nemzeti központjára.

Reméljük, ez az írás is hozzájárul ahhoz, hogy megszülessék a döntés Magyarország ETDE-tagságának elnyerése ügyében. Ez nagy szolgálatot tenne a magyar energiaipar és a kapcsolódó iparágak kutatási-fejlesztési tevékenységének, ahol ez ideig nélkülözik a legnagyobb energia témájú adatbázisból kereshető tudományos és műszaki információkat.

Beérkezett: 1998. VII. 22-én.